

Ivanytska S.B.

PhD in Economics, Associate Professor

Galayda T.O.

senior teacher

Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University, Poltava

SOCIAL RESPONSIBILITY AS A FACTOR OF ENSURING OF INCREASING THE LEVEL AND QUALITY OF LIFE FOR THE POPULATION IN UKRAINE

Іванницька С.Б.

к.е.н, доцент

Галайда Т.О.

старший викладач

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗРОСТАННЯ РІВНЯ І ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

The theoretical and practical aspects of the formation of the mechanism of social responsibility in Ukraine as an influence means the development of socially-oriented economy and increasing the level and quality of population's life and the important factor for sustainable development are considered in the article. The analysis of the differences between the nature and roles of social responsibility of the individual, the state and business in the development of a democratic society. The basic components and the impact of social responsibility at different levels are examined. What is typical for different countries. The basic social and economic problems of Ukraine development under globalization are discussed. Directions for enhance social responsibility of the state, citizen, business and other institutions of civil society, encouraging to the social activity of entrepreneurs, who should help to improve the level of human development in Ukraine.

Keywords: social responsibility, social standards, quality of life, income, poverty rate, social development, gross domestic product, welfare, minimum wage, inflation.

У статті розглянуто теоретичні та прикладні аспекти формування механізму соціальної відповідальності в Україні як засобу впливу на розбудову соціально-орієнтованої економіки та підвищення рівня і якості життя населення та важливого чинника сталого розвитку. Проведено аналіз відмінностей сутності та ролей соціальної відповідальності особистості, держави та бізнесу в розвитку демократичного суспільства. Досліджено основні компоненти та значення впливу соціальної відповідальності на різних рівнях. Досліджено відмінності моделей соціальної відповідальності бізнесу. Що є характерними для різних країн. Виявлені основні соціально-економічні проблеми розвитку України в умовах глобалізації. Запропоновані напрями посилення соціальної відповідальності держави, громадянина, бізнесу та інших інститутів громадянського суспільства, заохочення до соціальної активності підприємців, які повинні сприяти підвищенню рівня людського розвитку в Україні.

Ключові слова: соціальна відповідальність, соціальні стандарти, якість життя, рівень доходів, рівень бідності, соціальний розвиток, валовий внутрішній продукт, добробут, мінімальна заробітна плата, інфляція.

Одним з головних показників успішності для будь-якої держави є належний рівень соціальної стабільності суспільства.

Соціально-відповідальна поведінка основних суб'єктів суспільства – держави, бізнесу, громадян є гарантією сталого економічного та соціального розвитку, покращення якості та умов життя, удосконалення виробничих відносин. Необхідність активізації впровадження принципів соціальної відповідальності в життя суспільства обумовлена залученням України до процесів глобалізації, економічної інтеграції, важливістю створення позитивного іміджу вітчизняних підприємств на міжнародних ринках.

Соціальна відповідальність спрямована на забезпечення дотримання соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, високих стандартів виробничої діяльності, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище з метою вирівнювання соціальних та економічних диспропорцій та створення довірливих взаємовідносин між бізнесом, суспільством та державою.

На сьогодні в Україні існує значна кількість невирішених проблем, що пов'язані із формуванням і використанням повноцінного механізму реалізації соціальної відповідальності.

Соціальна відповідальність виявляється на індивідуальному рівні через ступінь громадянської зрілості особистості та є базовою для інших рівнів. На груповому рівні соціальна відповідальність визначається як корпоративна соціальна відповідальність; на суспільному – вона передбачає соціальну відповідальність суспільства за гідний рівень життя нинішнього і майбутнього поколінь; на державному – визначає кращі шляхи досягнення сталого, соціального та людського розвитку.

Відповідальність людини носить соціальний характер, оскільки людина є членом соціуму і активно з ним взаємодіє при вирішенні завдань свого буття.

Соціальна відповідальність особистості є тією базою, що формує соціальну відповідальність бізнесу, держави, суспільства.

Соціальна відповідальність держави є одним із механізмів забезпечення якості та ефективності державного управління.

Соціальна відповідальність бізнесу – це сфера діяльності корпорації, компанії, підприємства, фірми, установи, організації, що діє на тристоронній основі шляхом вирішення соціально значущих проблем як у самому бізнесі, так і за його межами, тобто на муніципальному, регіональному, національному, а іноді й глобальному рівнях; добросовісна ділова практика, розвиток персоналу підприємства, охорона здоров'я працівників і безпечні умови праці, охорона довкілля, використання ресурсозберігаючих технологій, а також розвиток суспільства на мікрорівні, що має на меті як досягнення найвищих результатів та високого рівня конкурентоспроможності, так і забезпечення соціальної злагоди й суспільного розвитку в цілому [1].

Розрізняють різні моделі державного регулювання СББ. Провідними серед них вважаються американська, європейська та японська. Основні відмінності між ними полягають у ступені правового впливу на соціальну діяльність підприємницьких структур та в обраних методах заохочення бізнесу до вирішення соціальних питань.

Американську модель відрізняє філантропічний підхід, вибірковість і добровільність соціальних заходів.

Японській моделі СББ притаманні перш за все не організаційно-правові та комерційні засади, а своєрідна філософія людських стосунків, спрямована на усвідомлення загальнолюдських цінностей та прерогатив суспільного розвитку.

Європейська модель регулювання СББ спирається на відпрацьовану законодавчу базу і передбачає чітке правове регулювання відносин між державною владою, бізнесом і суспільством в цілому з огляду на обрані соціальні орієнтири. Тут діють відповідні стандарти щодо СББ, дотримання яких є обов'язковим.

В 2010 році було прийнято міжнародний стандарт ISO 26000 – «Керівництво із соціальної відповідальності». За визначенням ISO 26000, соціальна відповідальність – це відповідальність компанії за вплив її рішень та дій на суспільство, навколишнє середовище шляхом прозорості та етичної поведінки, яка: сприяє сталому розвитку, у т.ч. здоров'ю та добробуту суспільства; враховує очікування заінтересованих сторін; відповідає чинному законодавству та міжнародним нормам поведінки; інтегрована у діяльність організації і практикується у відносинах з іншими. В даному стандарті також сформовані основні принципи соціальної відповідальності [2].

На практиці бізнес-організації впроваджують наступні компоненти соціальної відповідальності: організаційне управління; права людини; екологічні питання; трудової практики; питання споживачів; практика чесного ведення бізнесу; соціальне залучення і соціальний розвиток. Саме їм притаманне найбільш прогресивно розвинуте розуміння соціальної відповідальності, основні компоненти якої вони і намагаються провадити в практичній діяльності.

В сучасних умовах в Україні існує низка перешкод для розвитку соціальної відповідальності, особливо на державному рівні. В умовах політичної, економічної кризи та військових дій на території України і відбувається загострення основних соціально-економічних проблем населення:

1) Низький порівняно з більшістю європейських країн рівень соціальних стандартів в Україні. Якість життя в Україні є однією з найнижчих у Європі. У Європейському союзі найнижча мінімальна заробітна плата – у Болгарії, становить вона 184 євро. Найвища – у Люксембурзі – 1923 євро. В Україні мінімальна заробітна плата у п'ять разів менша від найнижчої в ЄС і в майже 43 рази нижча від найвищої [3].

2) Високий рівень бідності населення. Більшість соціальних виплат не мають суттєвого впливу на ризики відносної бідності. Так, за даними Міністерства соціальної політики України, бідними є 20-25% українських домогосподарств. У зв'язку з девальвацією національної валюти відносно долара США й зростанням інфляції, рівень реальних доходів населення значно знизився а рівень безробіття населення працездатного віку (за методологією МОП) склав 10,0% економічно активного населення у I кварталі 2015 року [4].

3) Погіршення основних показників добробуту. За останні 5 років обсяг номінальної заробітної плати зростає, але в порівнянні зі зростанням курсу долара, її реальний рівень значно зменшився. Якщо станом на 01.01.2010р. обсяг номінальної заробітної плати 869 грн., а в доларовому еквіваленті – 108,9 дол. (курс долару, грн.: 7,98), то станом на 01.01. 2016р. мінімальна заробітна плата складає 1378 грн., що в доларовому еквіваленті складає 49, 2 долари. Це свідчить про погіршення рівня життя населення [3].

Крім того, за останні 5 років спостерігається стрімке зростання темпів інфляції. Інфляція в річному вимірі продовжила стрімке зростання, що свідчить про скорочення реального рівня доходів населення [5].

4) Зниження рівня ВВП (валового внутрішнього продукту). Одним з найважливіших показників системи національних рахунків є ВВП країни. Спостерігається негативна тенденція зниження реального ВВП [6].

5) Негативні тенденції на ринку праці й посилення відповідних соціальних ризиків:

- поширення практики вимушених адміністративних відпусток та скорочення робочого дня;
- поширення безробіття та проблем працевлаштування молоді. Станом на 01.09.2015р. кількість зареєстрованих безробітних становила 414,7 тис. осіб [7].
- заборгованість із виплати заробітної плати. Загальна сума заборгованості з виплати зарплати в Україні станом на кінець грудня 2015 року – 2010,9 млн. грн., а на початок 2015 року вона складала - 1320,1 млн. грн., тобто за рік темп росту заборгованості із виплати зарплати склав 152,3% [8].

Таким чином, підвищення рівня та якості життя в країні належить до числа головних проблем економіки й соціальної політики України, що зумовлює потребу пошуку ефективних шляхів підвищення якості життя її населення, а відтак зумовлює потребу у виявленні й визначенні проблем реалізації державної політики у цій сфері. Завдання радикального оновлення соціальної політики в Україні потребує вивчення найбільш поширених у світі методологічних підходів та вітчизняного досвіду вирішення проблеми якості життя населення, яка є її стратегічною складовою. І одним із шляхів покращення рівня життя населення є підвищення ролі соціальної відповідальності держави, бізнесу та громадянина.

Ідеї соціальної відповідальності безпосередньо пов'язані з необхідністю забезпечення сталого розвитку, досягнення балансу інтересів між корпоративними, державними і громадськими інтересами. Найбільш простою є соціальна відповідальність, що пов'язана з своєчасною оплатою праці, податків, створення нових робочих місць. Більш високий рівень відповідальності передбачає діяльність, спрямовану на підвищення кваліфікації співробітників, будівництво житла, повноцінний розвиток соціальної сфери. Відповідальність бізнесу може мати юридичну основу за рахунок механізму державного

примушення, санкцій, контролю, або економічну, що реалізується в автоматичному режимі як відповідна реакція на імпульси з боку ринку. Соціально-трудова та екологічна складова формується у відповідності з вимогами закону, діяльністю профспілок, громадських організацій. Що стосується соціально-культурного і соціально-гуманітарного компоненту, то їх можна віднести більшою мірою до благодійної діяльності, як елемент добровільних інституційних ініціатив.

Посилення соціальної відповідальності держави, громадянина, бізнесу, заохочення до соціальної активності підприємців є необхідними умовами для побудови соціально орієнтованої економіки в Україні.

Література:

1. Мельник С. Становлення соціально орієнтованого бізнесу в Україні як складова державної соціальної політики // Україна: аспекти праці. - № 5. -2008. - с. 32-36
2. Міжнародний стандарт ISO – 26000 «Керівництво з соціальної відповідальності», його основні принципи [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://myuniversity.ru/ISO_26000.html
3. Мінімальна заробітна плата серед країн світу та в Україні (динаміка та географія 2005-2015 рр.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://infolight.org.ua/content/minimalna-zarobitna-plata-sered-krajin-svitu-ta-v-ukrayini-dynamika-ta-geografiya-2005-2015-rr>
4. Як подолати бідність [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2015/09/22/-0.html>
5. Індекс інфляції. Фінансовий портал Мінфіну. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/inf/>
6. Валовий внутрішній продукт. Фінансовий портал Мінфін. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>
7. Державна служба зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id
8. Держстат України. Заборгованість за заробітною платою [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/gdn/zvz/zvz2015_u.htm

